

۱۳۸۷ / ۲ / ۲۱

۱۰۵۱۷۰

دانشگاه شهید باهنر کرمان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
بخش علوم اجتماعی

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی

بررسی عوامل موثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان

استاد راهنما:

دکتر عبدالحمید کرباسی

استاد مشاور:

دکتر مهدی امیرکافی

مؤلف:

بهروز عینی

۱۳۸۷ / ۲ / ۲۱

تیرماه ۱۳۸۶

۱۰۵۱۷۳

دانشگاه شهیدباهنر

اداره تحصیلا تکمیلی

بسمه تعالی

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط احراز درجه کارشناسی ارشد به
گروه علوم اجتماعی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
دانشگاه شهیدباهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچ گونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور
شناخته نمی شود

نام و نام خانوادگی

امضاء

دانشجو:

بهرروز عینی

استاد راهنما:

دکتر عبدالحمید کرباسی

استاد مشاور:

دکتر مهدی امیرکافی

داور ۱:

دکتر سعیده گروسی

داور ۲:

دکتر لیلا یزدان پناه

داور ۳:

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی یا نماینده دانشکده: دکتر ناصر مکنینی نیا

حق چاپ محفوظ و مخصوص به مؤلف است

(ع)

تقدیم به:

اولین آموزگاران زندگی ام، پدر و مادرم به
پاس قطره‌ای از دریای بزرگی شان.

و تقدیم به:

برادران عزیزم که همواره با مساعدت‌ها و
تشویق‌های خویش مراد را مرتحصیل، پشتیبان و
یاریگر بوده‌اند.

تشکر و قدردانی

باردیگر توفیق حاصل شد و این کار به سر آمد، التزام به شکرگزاری خالق ما را بر آن داشت تا از راهنمایی‌ها و هدایتگری تمام کسانی که در انجام این کار یاریم دادند سپاسگزاری نمایم. از زحمات جناب آقای دکتر کرباسی و جناب آقای دکتر امیرکافی، اساتید محترم راهنما و مشاور پایان‌نامه‌ام تشکر و قدردانی می‌کنم.

همچنین به عنوان دانش‌آموخته این دانشگاه سزاوار است از اساتید گرامی بخش علوم اجتماعی و همچنین جناب آقای دکتر یدالله جوادی و جناب آقای دکتر یعقوبی که در مدت این سه سال از محضرشان کسب فیض نموده‌ام، کمال تشکر را داشته باشم.

اما دوستان گرانقدری در انجام این کار سهم عمده‌ای داشتند، سرکار خانم زهرا ابوسعیدی، خانم سمیه اربابی، خانم سعید، آقایان سید یاسر مرتضوی، سید احمد صحافی، سعید زارع، رضا قربان‌زاده، محمد نجفی، محمد پویش، امیر شیرعلی، لطیف مرادی و کامیل رضائی هر یک به نحوی مددکار و مشوق من در انجام این کار بودند. از همه این دوستان سپاسگزارم.

و در نهایت از کارکنان زحمتکش دانشکده ادبیات و علوم انسانی در کتابخانه، واحد رایانه، دفتر بخش علوم اجتماعی، آموزش و دبیرخانه و همچنین واحد انتشارات که صادقانه مشغول خدمت‌رسانی به دانشجویان هستند تقدیر و تشکر می‌نمایم.

چکیده:

هدف این تحقیق، بررسی عوامل موثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان است. این تحقیق به شیوه پیمایش صورت گرفته است. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ می باشد که به صورت تصادفی انتخاب شدند. داده‌ها به وسیله پرسشنامه از یک نمونه ۳۸۰ نفری از دانشجویان دانشگاه‌های شهید باهنر (۱۶۴ نفر)، دانشگاه آزاد اسلامی (۱۵۶ نفر) و دانشگاه پیام نور (۶۰ نفر) گرد آوری شد.

پرسشهای آغازین این تحقیق عبارتند از:

۱- دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان به چه میزان مشارکت سیاسی می کنند؟

۲- چه عواملی بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان موثر است؟

در این تحقیق از نظریات میلبراث و گوئل و نظریه اعتماد سیاسی آلبرت بندورا و جامعه پذیری سیاسی استفاده شده است.

برای تحلیل داده ها از دستورات نرم افزار SPSS از قبیل ضریب همبستگی پرسون، T-TEST، ANOVA و تفاوت میانگین ها استفاده شده است.

میانگین مشارکت سیاسی دانشجویان برابر با ۲۱/۸۲ و دامنه تغییرات آن بین صفر و ۵۰ بوده است شرکت در انتخابات پیش از سایر شاخص های مشارکت سیاسی عمومیت داشته است و نوشتن مقاله سیاسی کمتر از سایر شاخص ها عمومیت داشته است.

نتایج تحلیل ها به صورت زیر است:

از بین هفده متغیر مستقل، متغیرهای سن، وضعیت تاهل، رشته تحصیلی، میزان تحصیلات پدر، میزان تحصیلات مادر، شغل مادر، میزان درآمد خانواده، قومیت، اعتماد سیاسی و آگاهی سیاسی تأثیری بر مشارکت سیاسی دانشجویان ندارند و بین متغیرهای جنسیت، مقطع تحصیلی، شغل پدر، محل سکونت، آزادی سیاسی، خانواده سیاسی و دوستان سیاسی رابطه معنی داری بدست آمد یعنی این متغیرها بر مشارکت سیاسی تأثیر دارند.

کلمات کلیدی: مشارکت سیاسی، آزادی سیاسی، آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱- مقدمه ۱
- ۲-۱- بیان مسئله ۲
- ۳-۱- اهداف پژوهش ۴
- ۳-۱-۱- اهداف اصلی ۴
- ۳-۲-۱- اهداف فرعی ۴
- ۴-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش ۵
- ۵-۱- تعریف مفاهیم مندرج در عنوان پژوهش ۶
- ۵-۱-۱- مفهوم مشارکت ۶
- ۵-۲-۱- مفهوم سیاست ۸
- ۵-۳-۱- مفهوم مشارکت سیاسی ۹
- ۶-۱- عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی ۱۰
- ۶-۱-۱- عوامل اجتماعی ۱۰
- ۶-۲-۱- عوامل روانشناختی ۱۱
- ۶-۳-۱- عوامل اقتصادی ۱۲
- ۶-۴-۱- عوامل محیطی ۱۳
- ۶-۵-۱- عوامل محرکی ۱۳
- ۷-۱- گذری بر تاریخچه‌ی مشارکت سیاسی ۱۴

فصل دوم: مبانی نظری پژوهش

- ۱-۲- پیشینه‌ی نظری تحقیق ۱۷
- ۱-۱-۱- تحقیقات انجام شده‌ی داخلی ۱۷
- ۱-۲-۱- تحقیقات انجام شده‌ی خارجی ۱۹
- ۲-۲- دموکراسی و مشارکت سیاسی ۲۲

۲۲	۱-۲-۲- مفهوم دموکراسی
۲۶	۲-۲-۲- تاریخچه‌ی دموکراسی
۲۸	۳-۲-۲- مدل‌های دموکراسی
۲۹	۱-۳-۲-۲- دموکراسی غیرمستقیم (نماینده‌گری):
۳۱	۲-۳-۲-۲- دموکراسی حمایتی
۳۲	۳-۳-۲-۲- دموکراسی تکاملی
۳۳	۴-۳-۲-۲- دموکراسی شورایی
۳۵	۵-۳-۲-۲- دموکراسی اکثریتی یا ژاکوینی
۳۵	۶-۳-۲-۲- دموکراسی قانونی
۳۶	۷-۳-۲-۲- دموکراسی به معنای تعدد گروه‌های برگزیده
۳۶	۴-۲-۲- ویژگی‌های دموکراسی
۳۷	۵-۲-۲- مبانی فکری دموکراسی
۳۷	۱-۵-۲-۲- لیبرالیسم
۳۸	۲-۵-۲-۲- پراگماتیسم
۳۸	۳-۵-۲-۲- اصالت قرارداد
۴۰	۶-۲-۲- محاسن دموکراسی
۴۱	۷-۲-۲- معایب دموکراسی
۴۴	۸-۲-۲- شرایط موفقیت دموکراسی
۴۵	۱-۳-۲- تئوریه‌ها و نظریات مربوط به مشارکت سیاسی
۴۵	۱-۱-۳-۲- جامعه‌پذیری سیاسی
۴۷	۱-۱-۱-۳-۲- وسائل اجتماعی شدن سیاسی
۴۸	۲-۱-۱-۳-۲- عامل‌های مهم جامعه‌پذیری سیاسی
۴۸	۱-۲-۱-۱-۳-۲- خانواده
۴۸	۲-۲-۱-۱-۳-۲- مدرسه
۴۹	۳-۲-۱-۱-۳-۲- گروه‌های هم‌تا
۴۹	۴-۲-۱-۱-۳-۲- محیط کار

- ۵۰..... ۲-۳-۱-۱-۲-۵- رسانه های جمعی
- ۵۰..... ۲-۳-۱-۱-۲-۶- حکومت و کارگزاریهای حزبی
- ۵۰..... ۲-۳-۱-۲- تئوری هانتینگون و نلسون
- ۵۵..... ۲-۳-۱-۳- نظریه اعتماد سیاسی آلبرت بندورا
- ۵۶..... ۲-۳-۱-۴- نظریه پری
- ۵۷..... ۲-۳-۱-۵- نظریه آنتونی داونز
- ۵۸..... ۲-۳-۱-۶- نظریه اولسن
- ۵۸..... ۲-۳-۱-۷- تئوری میلبراث و گوئل
- ۶۰..... ۲-۳-۱-۸- نظریه لوین
- ۶۳..... ۲-۳-۱-۹- تئوری دانیل لرنر
- ۶۴..... ۲-۳-۱-۱۰- مدل رابرت دال
- ۶۵..... ۲-۳-۱-۱۱- تئوری مارتین لیپست
- ۶۷..... ۲-۴- چهارچوب نظری پژوهش
- ۶۷..... ۲-۴-۱- جامعه پذیری سیاسی
- ۶۹..... ۲-۴-۲- نظریه اعتماد سیاسی آلبرت بندورا
- ۶۹..... ۲-۴-۳- تئوری میلبراث و گوئل
- ۷۱..... ۲-۴-۴- مدل نظری پژوهش
- ۷۲..... ۲-۵- فرضیات پژوهش

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

- ۷۴..... ۳-۱- معرفی روش پژوهش و ابزارهای جمع آوری دادهها
- ۷۴..... ۳-۱-۱- روش پژوهش
- ۷۵..... ۳-۱-۲- ابزار جمع آوری دادهها
- ۷۵..... ۳-۲- تعریف مفاهیم مندرج در فرضیه ها
- ۷۵..... ۳-۲-۱- تعاریف نظری
- ۷۵..... ۳-۲-۱-۱- متغیر وابسته: مشارکت سیاسی

۷۶ سن ۲-۱-۲-۳
۷۶ جنس ۳-۱-۲-۳
۷۶ رشته تحصیلی ۴-۱-۲-۳
۷۶ مقطع تحصیلی ۵-۱-۲-۳
۷۶ وضعیت تاهل ۶-۱-۲-۳
۷۶ میزان تحصیلات پدر ۷-۱-۲-۳
۷۶ میزان تحصیلات مادر ۸-۱-۲-۳
۷۶ شغل پدر ۹-۱-۲-۳
۷۶ شغل مادر ۱۰-۱-۲-۳
۷۷ میزان درآمد خانواده ۱۱-۱-۲-۳
۷۷ محل سکونت ۱۲-۱-۲-۳
۷۷ قومیت ۱۳-۱-۲-۳
۷۷ آزادی سیاسی ۱۴-۱-۲-۳
۷۷ خانواده سیاسی ۱۵-۱-۲-۳
۷۷ دوستان سیاسی ۱۶-۱-۲-۳
۷۷ اعتماد سیاسی ۱۷-۱-۲-۳
۷۸ آگاهی سیاسی ۱۸-۱-۲-۳
۷۸ تعاریف عملیاتی ۲-۲-۳
۷۸ متغیر وابسته: مشارکت سیاسی ۱-۲-۲-۳
۷۹ آزادی سیاسی ۲-۲-۲-۳
۸۰ خانواده سیاسی ۳-۲-۲-۳
۸۰ دوستان سیاسی ۴-۲-۲-۳
۸۱ اعتماد سیاسی ۵-۲-۲-۳
۸۱ آگاهی سیاسی ۶-۲-۲-۳
۸۴ اعتبار و پایایی در پژوهش ۳-۳
۸۴ اعتبار (validity) ۱-۳-۳

- ۸۴.....۳-۲- پایایی (reliability)
- ۸۵.....۳-۴- جامعه آماری ، حجم نمونه و شیوه های نمونه گیری
- ۸۵.....۳-۴-۱- جامعه آماری
- ۸۶.....۳-۴-۲- حجم نمونه
- ۸۷.....۳-۴-۳- روش نمونه گیری
- ۸۷.....۳-۵- معرفی ابزارهای تحلیلی ، آماره های توصیفی و استنباطی
- ۸۸.....۳-۶- محدودیت های روش شناختی در انجام پژوهش

فصل چهارم: یافته های پژوهش

- ۹۰.....۴-۱- آماره های توصیفی
- ۱۰۷.....۴-۲- آماره های استنباطی
- ۱۱۸.....۴-۳- آزمون فرضیه ها

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

- ۱۲۴.....۵-۱- خلاصه یافته های پژوهش
- ۱۳۱.....۵-۲- نتایج
- ۱۳۳.....۵-۳- محدودیت ها
- ۱۳۵.....۵-۴- پیشنهادات

پیوست ها و ضمیمه

- ۱۳۷.....منابع و ماخذ
- ۱۴۳.....پرسشنامه
- ۱۴۹.....فهرست جداول
- ۱۵۰.....فهرست نمودارها

فصل اول

کلیات

به نام خدا

۱-۱- مقدمه:

موضوع مشارکت سیاسی جایگاه ویژه‌ای در علم سیاست به ویژه در جامعه‌شناسی سیاسی دارد و از جهات گوناگون مورد توجه پژوهشگران و محققان سیاسی می‌باشد. «مشارکت سیاسی را به معنای وجود رقابت و منازعه مسالمت‌آمیز بین بخش‌های گوناگون جامعه سیاسی برای به دست آوردن قدرت و اراده جامعه و تعریف مصالح عمومی دانسته‌اند» (سنایی، ۷۴).

مشارکت سیاسی و چگونگی دخالت مردم در تصمیم‌گیری سیاسی ادراهی جامعه، از جمله مباحثی است که در سراسر تاریخ اندیشه‌ی سیاسی از قرن‌ها قبل از میلاد مسیح تا امروز دیده می‌شود و با وجود فراز و نشیب‌هایی که طی این مدت داشته است، امروزه از آن به عنوان امری اساسی و در ارتباط نزدیک با توسعه‌ی سیاسی یاد می‌شود.

امروزه به عنوان یکی از شاخص‌های رشد و توسعه‌ی سیاسی جوامع، اگر میزان و نحوه‌ی مشارکت سیاسی مردم جامعه‌ای بیشتر باشد و افراد آن جامعه در امور سیاسی خود، تصمیم‌گیرنده و دخیل باشند، درجه رشد و توسعه‌ی سیاسی در آن جامعه بالا خواهد بود. عکس این مطلب نیز صادق خواهد بود، بدین معنی که کشوری که مشارکت سیاسی شهروندانش اندک باشد از توسعه سیاسی به دور می‌باشد.

اغلب محققان مهمترین ویژگی نظامهای دموکراسی را ابتدای آن بر حضور مردم در صحنه‌های سیاسی و ایجاد زمینه‌های مساعد جهت مشارکت سیاسی اقشار مختلف مردم می‌دانند. دموکراسی

و مشارکت سیاسی لاقابل به صورت نظری به هم گره خورده‌اند و گفته می‌شود میان این دو پیوندی ناگسستگی وجود دارد (ایوبی: ۷۴).

نظامهای دموکراتیک که در واقع بر اثر فشار توده‌ها و طبقات مختلف جامعه و نه به خودی خود به وجود آمده‌اند، پیش از دیگر نظامهای سیاسی مدعی توجه به مصالح و آرای مردمی‌اند. انتخابات پارلمانی و پیدایش احزاب سیاسی از نمودهای دموکراسی محسوب می‌شود و دموکراسی فرصت مناسبی را برای احزاب به منظور دستیابی به قدرت و استفاده از ابزارهای حاکمیت برای نیل به اهداف خویش در پوشش ادعای مردمی به وجود می‌آورد.

هر نظام سیاسی در راستای اهداف و مقاصد خود متوجه افکار عمومی و جلب توده‌های مردم است. به گواهی تاریخ حتی نظامهای استبدادی و دیکتاتوری علیرغم نادیده گرفتن خواسته‌های مردم، بدون حمایت مردمی قادر به رسیدن به حکومت و یا حفظ آن نبوده‌اند.

۱-۲- بیان مسئله

مشارکت سیاسی به معنای فعالیت فردی یا جمعی اعضای سطوح مختلف نظام سیاسی و رده-بندی تمایلات و گرایش‌ها به منظور اداره‌ی امور سیاسی جامعه، در بین دانشجویان به دلایل مختلف از جمله جوان بودن، تحرک، استقلال‌طلبی، نوجویی، آرمان‌گرایی، اصلاح‌طلبی، عدم محافظه‌کاری اقتصادی (به خاطر عدم وابستگی به شغل، خانواده و فرزند) و نیز به علت علاقه و شناختی که نسبت به مسائل جامعه پس از ورود به دانشگاه پیدا می‌کنند از ویژگی‌های خاص خود برخوردار است (چابکی، ۱۰۹).

مسئله اصلی در پژوهش حاضر، مشارکت سیاسی دانشجویان است. چه عواملی باعث بروز این رفتار اجتماعی می‌شود؟ دانشجویان تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به فعالیت سیاسی سازمان یافته و بدون مبادرت می‌ورزند و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی از مشارکت سازمان یافته در مسائل سیاسی دوری می‌گزینند؟

جامعه‌ی ایرانی جامعه‌ی جوانی است، بدین معنی که اکثریت جمعیت در رده‌ی سنی جوان هستند، بخش بزرگی از این جوانان جذب محیط‌های دانشگاهی شده‌اند و بخش مهمی از زندگی خود را در این محیط‌ها می‌گذرانند. جمعیت دانشجویی کشور در سال تحصیلی ۷۵-۷۴ برابر با ۵۲۶۶۲۱ نفر بوده است و این آمار در سال تحصیلی ۸۴-۸۳ به ۲۱۱۷۴۷۱ نفر رسیده است که مقایسه این رقم با جمعیت دانشجویی کشور در سال ۷۴ و حتی قبل از آن بیانگر رشد خیلی سریع آن بوده است.

این پژوهش در پی آن است تا میزان مشارکت سیاسی دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد. تأثیر عوامل خانواده، پایگاه اجتماعی و طبقه‌ی اجتماعی را در ایجاد بینش سیاسی دانشجویان مورد سنجش قرار دهد و این که آیا عوامل فردی در این مشارکت تأثیر دارند یا عوامل اجتماعی و یا ترکیبی از هر دو عامل بر مشارکت سیاسی مؤثر است؟ و نتایج حاصله را به تفکیک جنسیت مورد مقایسه و تجزیه و تحلیل قرار دهد. این مقایسه به ما کمک می‌کند که این فرض پذیرفته شده‌ی جهانی که زنان نسبت به مردان از علاقه‌مندی سیاسی کمتری

برخوردارند را در مورد قشر دانشجویی کشورمان به آزمون درآوریم. این پژوهش در پی یافتن پاسخی برای این گونه سؤالات با استفاده از روشهای متداول در علوم اجتماعی می‌باشد.

۱-۳- اهداف پژوهش

هدف این پژوهش، تبیین عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان بر اساس یافته‌های علمی و تجربی می‌باشد. هر پژوهش بنا به ضرورت دارای هدف‌های اصلی و فرعی می‌باشد.

۱-۳-۱- اهداف اصلی

هدف اصلی این پژوهش، یافتن جواب برای سؤالات زیر می‌باشد:

- دانشجویان دانشگاه‌های شهر کرمان به چه میزان در فعالیت‌ها و مسائل سیاسی شرکت می-

کنند؟

-چه عواملی سبب می‌شود میزان مشارکت در سیاست در بین دانشجویان، نوسان داشته باشد؟

به عبارت دیگر، چرا بعضی دانشجویان بیشتر و بعضی دانشجویان کمتر در سیاست درگیر می‌شوند؟

۱-۳-۲- اهداف فرعی

اهداف فرعی پژوهش عبارتند از:

بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان بر اساس ویژگیهای شخصی.

بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان بر اساس عوامل سیاسی.

بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان بر اساس عوامل اجتماعی.

بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان بر اساس عوامل اقتصادی.

بررسی میزان مشارکت سیاسی دانشجویان بر اساس عوامل روانشناختی.

۱-۴- اهمیت و ضرورت پژوهش

ما حق داریم که آزادی و آزادی بیان و عمل را در زندگی خویش ارزشمند بدانیم و برای انسان‌ها، یعنی ما که موجوداتی اجتماعی هستیم غیر منطقی نیست که مشارکت آزاد در فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی را نیز با ارزش بدانیم.

هنگامی که از اهمیت مستقیم آزادی سیاسی گذشته و به نقش ابزاری آن می‌پردازیم، باید انگیزه‌های سیاسی دولت‌ها، گروه‌ها و افرادی را که برای دولت کار می‌کنند را نیز در نظر بگیریم. اگر دولت‌ها به حمایت مردم در انتخابات نیازمند باشند، این انگیزه را دارند که به خواسته‌هایشان گوش فرا دهند و به انتقاداتشان توجه کنند. هرگز در هیچ کشور آزاد برخوردار از دولت دموکراتیک و مطبوعات آزاد، هیچ نوع قحطی مهمی روی نداده است (سن، ۱۳۸۳: ۲۸۰). ایجاد و تقویت یک نظام مردم‌سالار بخش مهمی از فرایند توسعه را تشکیل می‌دهد. اهمیت مردم‌سالاری در سه فضیلت مشخص خلاصه می‌شود:

۱- اهمیت ذاتی مردم‌سالاری.

۲- کمک‌های ابزاری مردم‌سالاری به توسعه.

۳- نقش سازنده آن در خلق ارزشها و معیارها (سن، ۱۳۸۳: ۲۸۶).

با توجه به آمار و ارقام ارائه شده و رشد فزاینده تعداد دانشجویان و حساسیتی که نسبت به دانشگاه و دانشجو و دخالت آنها در امور سیاسی در اذهان جامعه وجود دارد و همچنین اهمیتی که

این قشر از جامعه در روند سیاسی، فرهنگی جامعه دارد، بدیهی است که وجود هر گونه بی تفاوتی و نداشتن انگیزه که جنبه عمومی داشته باشد در میان این قشر سؤال برانگیز و دارای اهمیت است. احساس نیاز نسبت به شناخت عوامل، علل، و شرایط حضور سازمان یافته دانشجویان در امور سیاسی، اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر را دو چندان می کند.

بدون شک آینده سازان و بخشی از تصاحب کنندگان مسندهای حکومتی هر کشوری از میان دانشجویان امروزی و فارغ التحصیلان فردا انتخاب خواهند شد. شناخت رفتار سیاسی این قشر و گرایش یا عدم گرایش آنان به مسائل سیاسی، آگاهی های لازم را در سپردن مناصب حکومتی جامعه به دست آنان، ایجاد می کند. بدست آوردن شناخت لازم از رفتار سیاسی این قشر از جامعه ما را نسبت به برنامه ریزیهای اصولی برای آینده کمک خواهد کرد. پس تحقیق در این زمینه، اولاً دارای اهمیت ویژه ای است و ثانیاً بسیار ضروری به نظر می رسد.

۱-۵-۰- تعریف مفاهیم مندرج در عنوان پژوهش

۱-۵-۱- مفهوم مشارکت

«مشارکت به معنای همکاری، شرکت داشتن یا صرفاً حضور داشتن است، یعنی صرفاً حضور یک فرد در اجتماعی که برای بحث و تصمیم گیری درباره ای مسئله ای تشکیل شده است می تواند به عنوان مشارکت تلقی شود» (فیض الله، ۱۳۸۰: ۳۸). مشارکت از نظر لغوی بر وزن مفاعله به معنای شرکت دو جانبه و متقابل افراد برای انجام امری می باشد. از منظر جامعه شناسی، مشارکت نوعی فرایند تعاملی چند سویه است (از کیا-غفاری، ۱۳۸۰: ۱۱). گائوتری در تعریف مشارکت می نویسد:»

مشارکت فرایندی اجتماعی، عمومی، یکپارچه، چندگانه، چندبعدی و چندفرهنگی است که هدف

آن کشاندن همه‌ی مردم به ایفای نقش در همه مراحل توسعه است (ازکیا - غفاری، ۱۳۸۰: ۱۳).

«آرنشتاین، مشارکت را نوعی توزیع مجدد قدرت می‌داند که به سبب آن، شهروندانی را که در

حال حاضر در فرایند سیاسی و اقتصادی کنار گذاشته شده‌اند قادر می‌سازد تا به تدریج در آینده

شرکت داده شوند» (ازکیا-غفاری، ۱۳۸۰: ۱۳). به نظر یومال «مشارکت در مفهوم گسترده‌اش

برانگیختن حساسیت مردم و در نتیجه به معنی افزایش درک و توان آنان برای پاسخگویی به

طرحهای توسعه و نیز به معنای تشویق ابتکارات محلی است.» (ازکیا - غفاری، ۱۳۸۰: ۱۳)

مشارکت به عنوان ضرورت‌گیریز ناپذیر زندگی اجتماعی در بردارنده‌ی دو عضو است:

۱- مشارکت‌کننده ۲- موضوع مشارکت. پیوند دهنده‌ی این دو عنصر، انگیزه و هدفی است

که مشارکت‌کننده را ترغیب و وادار به حضور در یک عرصه می‌کند. به سخن دیگر، انگیزه‌ها

دلایل افراد برای مشارکت محسوب می‌شوند. به صورت کلی می‌توان هر مشارکتی را مبتنی بر

هدف یا اهدافی دانست که نبود آنها سبب سلب مشارکت می‌شود. بنابراین برای تحلیل هر

مشارکت باید پرسید که بر پایه‌ی کدام انگیزه‌ها و اهداف انجام شده است؟ به عبارت دیگر، اگر

برای مشارکت جو سودی مطرح نباشد مشارکت تحقق نمی‌یابد (عیوضی، ۱۳۸۲: ۶۹).

مشارکت را نوعی کنش هدفمند در فرایند تعاملی بین کنشگر و محیط اجتماعی او در جهت

نیل به اهداف معین و از پیش تعیین شده تعریف نموده‌اند. فرایندی که افراد جامعه به صورت

آگاهانه، داوطلبانه و جمعی با در نظر داشتن اهداف معین و مشخص که منجر به سهم شدن آنها

در منابع اجتماعی می‌شود، در آن شرکت می‌کنند (دهقان-غفاری، ۱۳۸۴: ۶۸). از حیث مفهومی، واژه‌ی مشارکت به معنای شراکت و همکاری در کاری، امری، فعالیت و حضور در جمعی، گروهی و سازمانی جهت بحث و تصمیم‌گیری چه به صورت فعال و چه به صورت غیر فعال است. در مجموع جوهره‌ی اصلی مشارکت را باید در فرایند درگیری، فعالیت و تأثیر پذیری دانست. (دهقان - غفاری، ۱۳۸۴: ۶۹)

او کلی برای تعریف مشارکت، به بیان سه تفسیر در خصوص مشارکت می‌پردازد که عبارتند از:

۱- مشارکت به عنوان سهم داشتن

۲- مشارکت به عنوان سازماندهی

۳- مشارکت به عنوان توانمندسازی (دهقان - غفاری، ۱۳۸۴: ۶۹)

۱-۵-۲- مفهوم سیاست

واژه‌ی سیاست در زبان فارسی به معنی حکم راندن بر رعیت و اداره کردن امور مملکت، حکومت کردن، ریاست کردن، عدالت، داوری، سزا، جزا، تنبیه، محافظت حدود مملکت، اداره‌ی امور داخلی و خارجی کشور و طریقه‌ی اداره کردن افراد و اصحاب و یاران و نزدیکان است (معین، ۱۳۸۱: ۵۸۳). سیاست ترجمه‌ی یونانی politeia است که یونانی‌ها به آن نظام‌شهر می‌گفتند یعنی شیوه‌ی سازمان بخشیدن به فرماندهی که در دولت‌شهرهای یونانی به مفهوم سازماندهی تمام اجتماع در نظر گرفته می‌شد. این واژه به مفهوم شهروندی، حکومت و شکل حکومت نیز به کار برده شده است. (صبوری، ۱۳۸۱: ۲۳) کاتلین معتقد است که «سیاست» بررسی